

4. Михайлюк О. Щодо «політичної програми» селянства України в період революції та громадянської війни. Український селянин. 2003. № 7. С. 104, 106.
5. Котляр Ю. Селянські республіки Півдня України: до проблеми державотворення. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: lib.chdu.edu.ua
6. Митрофаненко Ю. Феномен «множинної суверенності» революційної доби 1917 – 1920 рр. у контексті процесів національного державотворення. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://timso.koippo.kr.ua/blogs/index.php/Mitrofanenko/1918 – 1922](http://timso.koippo.kr.ua/blogs/index.php/Mitrofanenko/1918-1922)
7. Корновенко С. Суб'єктний складник аграрного питання як одна з передумов Української революції 1917–1921 рр. Український історичний журнал. 2017. № 4. С. 83–94.

Науковий керівник: доктор історичних наук, професор Корновенко С.В.

ТЕОРІЯ СТІЙКОСТІ В ІСТОРИЧНІЙ ПЕРСПЕКТИВІ: ЯК ВЗАЄМОДІЮТЬ СУСПІЛЬСТВО І ПРИРОДА?

Богун М.Є.

*Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
e-mail: bogun.maks2002@gmail.com*

Стійкість, як поняття, є важливим аспектом взаємодії людини з природою. Історія свідчить про те, що без урахування природних законів та обмежень, наше суспільство може зазнавати серйозних наслідків. У цьому контексті, теорія стійкості допомагає зрозуміти, як наше суспільство може забезпечити сталість та життєздатність у своїй взаємодії з природою.

Стаття досліджує взаємозв'язок між суспільством та природою у контексті теорії стійкості. У статті розглянуто, які наслідки може мати порушення стійкості системи на довготривалій термін, та як вплив суспільства на природу може змінитися в залежності від культурних, економічних та соціальних чинників.

Ця стаття має зв'язок з різними дисциплінами, такими як екологія, історія, соціологія та економіка. Вона досліджує взаємодію між суспільством та природою, зокрема з точки зору теорії стійкості

Теорія стійкості може бути застосована в історії для розуміння того, чому деякі держави, політичні системи, ідеології та культури зберігаються протягом тривалого періоду часу, тоді як інші руйнуються або зникають. Тема «теорія стійкості в історичній перспективі: як взаємодіють суспільство і природа» є досить широкою та міждисциплінарною, тому її дослідження здійснюються в рамках різних наукових дисциплін, таких як історія, соціологія, екологія, географія та інші.

У загальній історіографії можна виділити кілька напрямків досліджень, що стосуються даної теми:

1. Дослідження взаємодії суспільства та природи в історії людства. Одним з провідних дослідників у цій області є американський історик Вільям Мак Нілл, який у своїх працях досліджує вплив природних катастроф на розвиток цивілізації та формування національної свідомості.
2. Дослідження стійкості та стійкого розвитку в історичному контексті. У цьому напрямку досліджується взаємозв'язок між економічним розвитком та екологічними проблемами, розвиток екологічної свідомості, взаємодія між різними соціальними групами та екологічні проблеми, а також роль держави у забезпеченні стійкого розвитку. У цьому напрямку досліджень видатні представники – економіст Гермен Дейлі та еколог Стівен Клер.
3. Дослідження екологічної історії. У цьому напрямку дослідження ставиться на меті вивчення впливу людської діяльності на природні екосистеми та зміни, які відбувалися у них протягом історії людства. У цьому контексті досліджується роль технологічного прогресу та розвитку науки в екологічній кризі, вивчається взаємозв'язок між екологічними проблемами та історією науки, релігією, культурою та іншими сферами життя суспільства. У цьому напрямку досліджень видатні представники – еколог Дональд Уорстер та історик Альфред Кросбі.
4. Дослідження екологічної політики та права. Видатними представниками у цій області є екологічний правозахисник Крістофер Стоун та політик Моріс Стронг.

Теорії стійкості в історії відносяться до різноманітних концептуальних підходів до аналізу динаміки та змін в історії. Основним завданням теорій стійкості є пояснення того, чому певні соціальні системи, культури, інституції, політичні режими, економічні системи або ідеології зберігаються протягом тривалого періоду, не дивлячись на зміни внутрішніх та зовнішніх умов [4,490-491].

Таким чином, тема «Теорія стійкості в історичній перспективі: як взаємодіють суспільство і природа» є досить широкою та міждисциплінарною, і вивчається в рамках різних наукових дисциплінах.

Одна з основних ідей теорії стійкості полягає в тому, що стійкі системи мають певні механізми, які дозволяють їм виживати та адаптуватися до змін у навколишньому середовищі. Наприклад, демократичні системи мають механізми, такі як вибори та розділення влади, які допомагають забезпечити рівновагу і уникнути диктатури або авторитаризму [3,2].

Теорія стійкості визначає стійку систему як систему, яка може зберігати свій стан відносно малих збурень, що виникають в її навколишньому середовищі. Механізми, які дозволяють стійким системам виживати та адаптуватися до змін у навколишньому середовищі, включають наступні:

1. Гнучкість: стійка система повинна бути гнучкою та адаптивною до змін у своєму середовищі. Вона повинна мати здатність до зміни свого стану, структури та функціонування для того, щоб забезпечити свою стійкість.

2. Резервність: стійка система повинна мати резервні можливості та ресурси, щоб уникнути збоїв та зміцнити свою стійкість. Резервність може бути вбудована у структуру системи, або вона може мати здатність до швидкого відновлення після збоїв.
3. Автономність: стійка система повинна мати здатність до саморегулювання та самоорганізації. Це дозволяє системі забезпечувати свою стійкість без необхідності зовнішнього втручання.
4. Різноманітність: Між індивідами або компонентами системи може бути різноманітність, яка дозволяє системі пристосовуватися до різних умов у навколишньому середовищі.

Історія також показує, що стійкі системи мають певні цінності та ідеології, які їх підтримують та зміцнюють. Наприклад, культура та традиції можуть бути важливими механізмами стабільності, що забезпечують неперервність та ідентичність протягом довгого часу [5,222-224].

Однак, історія також показує, що навіть стійкі системи можуть стати нестійкими внаслідок змін у середовищі або дії внутрішніх факторів. Наприклад, розпад Союзу Радянських Соціалістичних Республік був спричинений як зовнішніми та внутрішніми факторами, такими як економічна криза та протистояння національних рухів.

Крім того, існує теорія «теорія територіальної стійкості» (Territoriality Theory), яка стверджує, що люди мають інстинкт територіальної оборони, який викликає в них потребу в контролі над своїм оточенням. Відповідно, люди розвивають інституції, правила та норми поведінки, які забезпечують захист їх території та зберігають її стійкість. Ця теорія може пояснити, чому деякі нації та країни зберігають своє територіальний устрій та політичну систему протягом тривалого періоду [1].

Нарешті, існує «теорія інституційної стійкості» (Institutional Stability Theory), яка стверджує, що інституції та організації, які встановлюються в суспільстві, мають тенденцію до збереження свого існування протягом тривалого періоду. Ця теорія може пояснити, чому деякі політичні режими, економічні системи та інші соціальні установки зберігаються протягом десятиліть та навіть століть, не зважаючи на зміни в умовах їх функціонування [6].

Отже, теорія стійкості може допомогти розуміти те, які механізми та цінності підтримують стійкість систем, а також те, які фактори можуть спричинити їх руйнування. Застосування теорії стійкості може бути корисним для розуміння того, як підтримувати стійкість різних систем, включаючи екологічні, соціальні, економічні, технічні та політичні системи. Вона може також допомогти вивчити причини руйнування систем та виявлення найефективніших методів запобігання цьому. У світі, який стикається зі значними викликами, такими як глобальні зміни клімату, руйнування екосистем, конфлікти, економічна нестабільність та інші проблеми, теорія стійкості може бути корисною для розуміння того, як підтримати довгострокову стабільність в різних сферах життя людей.

Список використаних джерел

1. Walker B. Resilience Thinking Sustaining Ecosystems and People in a Changing World / B. Walker, D. Salt. – Washington: Island Press, 2006. – 175 с.
2. Adaptive Comanagement: a Systematic Review and Analysis / R. Plummer et al. Ecology and Society. 2012. Vol. 17, no. 3. URL: <https://doi.org/10.5751/es-04952-170311> (date of access: 14.03.2023).
3. Charney D. S., Southwick S. M. Resilience: The Science of Mastering Life's Greatest Challenges. Cambridge University Press, 2018.
4. Ostrom E. Panarchy: understanding transformations in human and natural systems. Ecological Economics. 2004. Vol. 49, no. 4. P. 488–491. URL: <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2004.01.010> (date of access: 14.03.2023).
5. Ahmed S. The resilience dividend: Being strong in a world where things go wrong. Resilience. 2016. Vol. 5, no. 3. P. 222–224. URL: <https://doi.org/10.1080/21693293.2016.1153775> (date of access: 14.03.2023).
6. International Association for the Study of Common Property [Електронний ресурс]. – 1990. – Режим доступу до ресурсу: https://www.academia.edu/53040721/International_Association_for_the_Study_of_Common_Property

Науковий керівник: кандидат історичних наук, доцент Лисиця Л.Г.

ДІЯЛЬНІСТЬ ХВЕДОРА ВОВКА У НАУКОВОМУ ТОВАРИСТВІ ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА

Боровик Є.В.

*Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
e-mail: liso3004k@gmail.com*

Актуальність. Процес сучасного націєтворення в Україні спонукає до подальшого вивчення діяльності національно орієнтованих громадських організацій, які сприяли поширенню національних ідей серед українського загалу, розвитку національної культури, розбудові наукових концепцій української історії та мови. Наукове товариство імені Шевченка було провідною науковою та культурною організацією, яка зробила визначальний внесок у процес формування національної свідомості українського народу. Цей здобуток був наслідком діяльності цілої когорти провідних українських вчених. Помітне місце серед цього загалу посідає Хведір Вовк.

Мета і завдання дослідження. Мета розвідки полягає у з'ясуванні внеску Хведора Вовка у становленні етнологічних студій в середовищі НТШ та виробленню нам наукових засад цієї важливої для націєстановлення наукової галузі.

При цьому варто враховувати, що діяльність Наукового товариства імені Шевченка відіграла важливу роль у загальному розвитку української етнології [2]. НТШ було засноване у Львові 13 грудня 1873 р. з ініціативи провідних вчених зі Східної та Західної України, серед яких були М. Драгоманов, О. Кониський,